

TELEGRAFUL ROMÂNULUI.

Nr. 99. ANUL XX.

Sabiu, in 1022 Decembre 1872.

Telegraful este de două ori pe săptămână: Duminică și Joi. — Prenunțarea se face în Sabiu la expeditorul foiei pe afară la c. r. poște cu bani gați prin scrisori francate, adresate către expeditor. Prețul prenumărării pentru Sabiu este pe anu 7 fl. v. a. iar pe o jumătate de anu 3 fl. 50. Pen-

tru celelalte părți ale Transilvaniei pentru provinciile din Monarchia pe unu anu 8 fl. iera pe o jumătate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. și țeri străine pe anu 12 1/2 anu 6 fl. Inscrerile se plătesc pentru întâia ora cu 7 cr. sirulu, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. și pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Universitatea fundului regescu.

In nemidilocia noastră apropiare, aici în Sabiu, decurgu ședințele universității fundului regescu, de cari amu facutu și noi, după împregiurări, amintire. Momentuosu nu amu avutu nimic'a de împartășitu din ședințele ce s'au mai urmatu, decâtu pôte, ca motiunile și propunerea din partea deputatiloru români de regula se respingă. Dăra acum totusi avem ce-va: în ședința din 16 Decembre st. n. pre lângă totu protestulu deput. români se primesce unu proiectu de organizare pentru municipiile fundului regescu. Proiectulu de organizare pôrtă prototipulu tendinței șasesci din vechimea cea mai adunca. Elu în unu modu, câtu ocultu câtu pre fatia, voiesce a susu-tiené și pre venitoriu egemonia elementulu șasescu în totu tîenutul fundului rezescu, voiesce, că ceea ce nu si-a potutu ascură până acum pre calea privilegiiloru sa o faca prin organizarea cea nouă.

Nu ne atingem acum de ceea ce privește dreptulu publicu. Cei ce au sôrtea țierei în mâna și voru îndreptă atențiunea celu potienu asupr'a acestei părți a proiectulu și ei dora voru și pune stavile înființării unui statu în statu, cu privilegie, cari contradic principieloru apurate și susținute de ei în mai multi articuli de lege. Noi ne îndreptăm privirea asupr'a acelei părți, carea atinge interesele economice politice, carea vrea sa faca și astadi în tempulu libertății, caste deosebite de stapani și supusi, de ômeni cu drepturi și fără de nici unu dreptu în afaceri comunale, în afacerile de avere publica și comuna.

Sa luăm punct. VIII, că pre nimerite dintre celelalte puncturi, și ce aflăm în disulu proiectu? Aflăm introdusa curatel'a orasieloru asupr'a comuneloru dela țiera. E dreptu ca între aceste sunt și comune sa șesci, înse majoritatea șasescu în cetăți, carea a fostu totu-deun'a o mama buna fatia cu interesele șasesci din comune și mama vitrega fatia cu interesele șasesiloru din cetăți și din sate, va fi și de aci încolo totu asiă și rezultatele voru fi totu cele de mai înainte: radicarea cu poterea a șasiloru și apesarea țierasi cu poterea a elementulu șasescu.

Totu asiă este proiectulu și în alte părți ale sele, încatu, pre lângă tôte voturile virile din organizarea municipale în comitate, organizarea proiectata este cea mai apasătoare și restringătoare pentru români și unde se afla și pentru magiari.

Cātu pôte inse castigă unu statu din preferirea și postpunerea cetățieniloru sei pôte sa cugete ori ce omu cu mintea sanatoasă, fără de a fi facutu studii separate de economia politica. Statulu în casuri de aceste sustiene însusi o classa de ômeni în miseritate spre a ingrasia pre altii, spre pagub'a binelui comunu și a prosperării sele.

Sa suferé asiă ce-va diet'a și sa și incuviințeze? Nu mai intendem vorba lunga, fără dicem, pre scurtu, ca suntem curiosi sa vedem ce va face?

Epistole dela țiera.

— în Noemvre.

(Fine.)

Nu voiu aci a aminti despre cuventulu odiosu de passivitate, nu voiu a insiră aci speculele ce le-amu vedutu cu ochii, facute sub pretestulu acestu cuventu la alegerile trecute spre bucuria ștreiniloru, — întrebă numai atât'a: Ore scissionsa încuibata în sinulu inteliginței noastre spre daun'a poporulu, și nutrita de cei ce nu li place a lucră la lumina, o so mai aiba durata? o sa mai tiena inca multu? Ore sa se mai afle inca și astadi în sinulu națiunei noastre ômeni cu prelinșulu nume de opoșionali, cari spre bucuria ștreiniloru — ori poté chiaru la poroncél'a acelor'a, sa-si afle placerea de triumfu intru împedecarea unui congressu nationalu?

Cu unu cuventu: ore până cându asiă — și totu asiă?

Amu meditatulu domnulu meu nu odata, amu vorbitu adese-ori cu carturari din sinulu poporulu nostru — ômeni cu simțiu și inima, — asupr'a nenorocitei situațiuni politice în care ne aflăm astadi, — fără că sa fimu potutu află: deca ore acesta nenorocire este ea o bataia — o pedepsă ddieasca asupr'a noastră, este unu blastemu? sêu o liesatura maiestrita compusa din intrigi cu multa sîretia, — din partea acelor'a, cari totu-deun'a priveau cu ochi intristati, de câte ori români se scieau întielege laolalta, — și de atâtea ori tresureau cu spaima, facendu-si naluci, de câte ori români aveau scopulu curatu de a se adună spre a se tangui și consultă și ei laolalta despre sôrtea lor?

Amu meditatulu dîcu — și cu atât'a m'amu alesu fără că sa fim potutu află caus'a reului. Abia în dilele trecute mi întinse potienu mangaiere unu bietu de mosiu betrânu, către carele tanguindu-me despre necasurile și neintielegerile noastre, cautandu asupr'a mea cu unu surisșu placutu mi respunse: „Nu te superă nepôte! lasa ea va veni tempulu — și pôte nu va fi departe, cându ve ve-ti și întielege țierasi bine, și ve-ti dă mâna cu mâna. Se vede — dice — ca români de astadi — mai alesu voi cei ce sciti carte, inca totu nu sunteți apesati pré tare, inca nu v'a ajunsu cutietulu la osu; noi betrâni și parintii nostri, cari amu suferitu de diece ori mai multu decâtu voi, rogamu pre Ddieu în vremea gônoloru celoru grele, ni mangaiamo unii necasurile și suferințele vôtore și voru ajunge culmea, ve-ti fi siliti și voi a dă mâna cu mâna, de cum-va ve-ti mai avea pofta de a trăi.“

Trista mangaiere — ce dreptu, dăra destulu de instructiva, — cugetaiu în mine.

Meditatiunile într'aceea — mi mai ingreuédia și astadi mintea, fără că sa potu esî la cale. — Unii că și altii — activisti și passivisti, cu totii trebuie sa fimu convinsi, ca asiă după cum ne merge astadi nu e bine, — ca calea pre care mergu astadi cei ce s'a abatutu dela tîenut'a nationala de mai înainte, e gresita, unii că și altii — deca ni mai pasa de numele românu, deca mai punem pretiu pre vre-o reputatiune nationala, trebuie sa ne infiorăm, cându suntem siliti a mai face trist'a esperientia, ca în sinulu națiunei noastre se mai afla și astadi ômeni — și inca ômeni căruntii — cari din ura personala, că sa nu mai amintescu aci și intoleranț'a confessionala, — din o ambițiune vana și chiaru poft'a de resbunare contr'a semeniloru lor, cari nu li-a facutu nici cându vre-unu reu, se joca, facu siega din cestiunile cele mai vitali ale națiunei, într'unu tempu atâtu de criticu.

De unu tempu încôce amu avutu ocașiune a conversă și a tîené din cându în cându corespondinție cu unii dintre barbatii nostri de influinția, și m'amu convinsu, ca acei ce se numescu passivisti, întocmai marturisesc și recunosc că și activistii, ca calea apucata e gresita, ca scissionsa noastră e periculosa, și totusi ce sa vedi? unii dintre densii mai bucurosu se uita în fati'a pericolulu și ni ameninția națiunea, decâtu a abdice de o ambițiune seca. Trei epistole mi stau înainte, primite asta véra după ce abiă trecusera alegerile de deputati, — dela trei amici stimabili, dintre cari unulu activistu și doi passivisti, și inca mari passivisti, și marturisesc ca toti trei descriu cu acelesi colori situațiunea noastră deplorabila, că cându le-aru fi dictatu totu aceeași minte și anima. Amu statu pre locu uimitu, le-amu cetitu cu multa atentiune, și m'amu întrebata însumi pre mine:

Ore pentru Ddieu, cine a potutu fi afurisitul, carele mai sciu inventă togmai în aceste dile grele cele două cuvinte ominose — cele două concepte

nenorocite: „passivistu și activistu; cându unulu că și altulu e convinsu ca națiunea prin scissionsa urmata din acele două cuvinte suferé naufragiu! Fără că sa facu abusu din confidenti'a amiciloru mei stimati, căci confidenti'a mi-a fostu și-mi va fi totu-deun'a unu lucru pretiutu și sântu — fia-mi permisulu de red. a face unu micu estrasu din acele epistole. Eata ce-mi scria amicul activistu: „Mi aducu aminte din copilăria, cându invetiamu în școlă de confusiunea babilonica, cu ce pietate admiram lucrea providinției, pre cându astadi la noi domnescu într'adeveru o confusiune — întogmai, ba pôte și mai mare decâtu aceeași. Amu ajunsu că sa nu ne mai potemu întielege frate cu frate! Doi insi deca convenim — nu ni potemu capacita unulu pre altulu, nu ni potemu unu într'unu punctu de procedere solidaria, va sa dica nu ni pricepem.“

Ore sa fia și acést'a o lucrare providentiala, ori ca ni-au parasitu geniulu celu bunu, ce umbrea odiniora pre strabunii noastre? Ce sa fia ore? Ur'a, dusimani'a și invidi'a și joca rolulu lor infernalu diu'a la amedi în sinulu națiunei noastre, unii pre altii ne suspiciunăm, unii pre altii ne ruinăm și câte pecate negre tôte le aruncăm în fatia unulu altu'a. —

Trista icôna a situațiunei, dar' e adeveru. — Activitate! passivitate! două concepte contraste modernisate, ne-a adusu la starea a ni speria de ele că de ciuma.

Spunemi dîcu frate ore nu suntem noi de compatimitu? —

Până aci activistulu. Eata ce mi scria passivistulu primu: „Nu destula calamitate aceea, ca ne aflăm confessionalminte desbinati, nu-i destulu legionulu de inimizii straini, amu trebuitu sa ne mai despartim și politicesc în două tabere inimice, și inca togmai într'unu tempu atâtu de criticu, în împregiurări atâtu de grave — că pôte nici odata! Verdictulu sortiei și mâni'a providinției se paru a se fi conjurat in contra noastră. — Unu mare blastemu.“

Amicul alu doile passivistu, mi dice între altele: „Trecura și alegerile cele pocite, amu lasatu poporulu de prad'a ștreiniloru credindu ca vomu potea salvă unu principiu — Au trecut, fapt'a, s'a implinitu.“

Cine va fi oracululu — care sa ne invetie acum ce e de facutu? — după parerea mea unica speranția o mai potemu avé într'unu congressu nationalu. Numai aci se mai pôte incepe firulu roptu, numai aci ne mai potemu apropiă unii de altii, — numai aci mai potemu întempina pericolulu comunu ce ne astêpta. — Sa ne rogăm lui Ddieu sa ne ierte pentru cele trecute, deca cum-va mai merităm iertare.“

Eata aci dle red. ce vorbesc dăra ômenii nostri de diferite principii, — marturisesc un'a și aceeași, ca dilele suntu critice, ca e pericolu, ca e reu, ca e gresita, ca e blastemu. — Asiă este! dăra cine pôrtă vin'a? de unde provine reulu? — Cari suntu acei'a cari au dîsu: aidati frati sa lucrăm cu poteri unite atât'a câtu potemu, sa ne luptăm a micu pericolulu, sa le spunem celoru ce ne apasa unu — veto — francu și romanescu? Cine au fostu acei'a cari mai bine de unu anu și jumătate au strigatu: aidati frati, sa ne adonăm într'unu congressu, — spre a ne consultă, spre a ne formulă gravaminele, — că sa scia lumea și țier'a: unde și ce ne dore? și cine suntu cei ce ne lovescu și asupresu? — Și fatia cu aceste nesuinti, cine au fostu acei'a, cari respundeau: n'o sa mai lucrăm nimic'a, căci nu vrem a ne mai espune persecutiuniloru pre noi și familiile noastre, căci nu vrem a ne periclită autonomi'a patriei, — că cându vedi dômne activitatea aru trage după sine periclitarea patriei? cine au fostu acei'a, cari togmai după gustulu și voi'a acelor'a, ba pôte chiaru cu consensulu acelor'a, — pre cari ei îi tim-

